

© Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, <https://www.gov.me/kzcg>. [Prevod je objavljen na zvaničnom sajtu Vlade Crne Gore i u Službenom listu Crne Gore]

© The Office of the Representative of Montenegro before the European Court of Human Rights, <https://www.gov.me/kzcg>. [Translation already published at the official website of the Government of Montenegro and in the Official Gazzette of Montenegro]

ČETVRTO ODJELJENJE

PREDMET BOUCKE protiv CRNE GORE

(Predstavka br. 26945/06)

PRESUDA

STRAZBUR

21. Februar 2012. godine

Ova presuda je postala pravosnažna u okolnostima koje su izložene u članu 44 stav 2 Konvencije. Ona može biti predmet redaktorskih izmjena.

U predmetu Boucke protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrto odjeljenje), zasijedajući u Vijeću sljedećeg sastava:

Lech Garlicki, predsjednik,
David Thór Björgvinsson,
Päivi Hirvelä,
Ledi Bianku,
Zdravka Kalaydjieva,
Nebojša Vučinić,
Vincent A. De Gaetano, sudije,
i Lawrence Early, sekretar odjeljenja

Nakon vijećanja bez prisustva javnosti 31. januara 2012. godine donosi sljedeću presudu, koja je usvojena toga dana:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom (br. 26945/06) protiv Crne Gore koju su 23. juna 2006. godine Sudu po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) podnijele g-đa Snežana Boucke i g-đa Kristina Boucke, obje sa dvojnim državljanstvom Srbije i Njemačke.

2. Podnositeljke predstavke zastupao je g. S. Mrdaković, advokat sa praksom u Kragujevcu (Srbija). Vladu Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) zastupao je njen Zastupnik, g. Zoran Pažin.

3. Podnositeljke predstavke u suštini su se žalile po članu 6 Konvencije na neizvršenje dvije pravosnažne presude o izdržavanju djeteta.

4. 16. decembra 2010. godine predsjednik Četvrtog odjeljenja odlučio je da o predavci obavijesti Vladu. Takođe je odlučeno da se o prihvatljivosti i meritumu predstavke odlučuje u isto vrijeme (član 29 stav 1) i da se ovoj predavci da prioritet po Praviluu 41 Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljka predstavke g-đa Snežana Boucke ("prva podnositeljka predstavke") rođena je 1951. godine, a g-đa Kristina Boucke ("druga podnositeljka predstavke"), rođena je 1988. godine. One žive u Kruševcu u Srbiji.

A. Osnovne informacije

6. 21. maja 1988. godine prva podnositeljka predstavke rodila je drugu podnositeljku predstavke kao vanbračno dijete.

7. 18. avgusta 1992. godine Okružni sud u Dizeldorfu presudio je da je M.J. iz Crne Gore otac druge podnositeljke predstavke i naložio mu da plaća izdržavanje djeteta.

8. 29. oktobra 1999. godine Okružni sud u Kruševcu u Srbiji priznao je odluku Okružnog suda u Dizeldorfu. Izgleda da izvršenje ove presude nikada nije traženo.

B. Prva grupa građanskih parnica

9. Nepreciziranog datuma druga podnositeljka predstavke pokrenula je postupak protiv M.J. kojim je tražila izdržavanje djeteta. Pošto je u to vrijeme ona bila maloljetna zastupala ju je prva podnositeljka predstavke kao njen pravni zastupnik.

10. 23. decembra 1997. godine Opštinski sud u Kragujevcu donio je presudu kojom je naložio M.J. (u daljem tekstu: dužnik) da plati 62.500 jugoslovenskih dinara za izdržavanje djeteta za period od 1. jula 1988. godine do 30. juna 1997.godine sa zakonski obračunatom kamatom, uz dodatak od 960 jugoslovenskih dinara za troškove postupka. Ova presuda postala je pravosnažna 10. februara 1998. godine.

11. 13. aprila 1998. godine Osnovni sud u Herceg Novom (Crna Gora) donio je rješenje o izvršenju u kome je predvidio da iznos koji je trebalo da se plati ima da se plati putem prodaje pokretne imovine dužnika. 22. oktobra 1998. godine odbijen je prigovor dužnika na to rješenje.

12. 29. oktobra 1998. godine sudski izvršitelj utvrdio je da dužnik nema vlastitu pokretnu imovinu, pošto živi u kući svog tasta. Dužnik je sa svoje strane uz to iznio da plaća 70% svoje plate za izdržavanje još dvoje djece.

13. 12. novembra 1998. godine Osnovni sud obavijestio je drugu podnositeljku predstavke da je dužnik nesolventan pošto nema pokretnu imovinu koja bi se mogla prodati da bi se predmetna presuda mogla izvršiti.

14. Nepreciziranog datuma 1998. godine dužnik je platio 600 jugoslovenskih dinara na ime svog duga.

15. 14. januara 1999. godine druga podnositeljka predstavke tražila je izvršenje ostatka odluke putem zabrane na platu dužnika i taj zahtjev je ponovljen 7. avgusta 2000.godine, 19. februara 2001.godine, te 7. maja, 1. jula i 3. septembra 2004.godine.

16. Izgleda da se 1. jula 2004.godine druga podnositeljka predstavke žalila Ministarstvu pravde Crne Gore na rad nadležnog Osnovnog suda. 12. jula 2004.godine sudija koji je bio nadležan za izvršenje od maja 2004. godine, kao odgovor na ovu pritužbu, obavijestio je Osnovni sud da "smatra da je pritužba osnovana."

17. Dana 12. jula 2004.godine pomenuti sudija obavijestio je drugu podnositeljku predstavke da je u njenom predmetu nastavljen postupak izvršenja.

18. Dana 24. septembra 2004.godine sudski vještak podnio je sudu u Herceg Novom ponovni obračun iznosa koji se duguju i to u eurima pri čemu je iznos koji je trebalo platiti bio 6.352,42 eura (EUR).

19. Dana 8. novembra 2004.godine Osnovni sud u Herceg Novom tražio je advokatu drugog podnosioca predstavke da dostavi potrebne podatke o računu u banci da bi se moglo izdati odgovarajuće rješenje o izvršenju.

20. Između 13. decembra 2004.godine i 28. decembra 2004.godine pomenuti sud pokušao je da stupi u kontakt sa drugom podnositeljkom predstavke i tražio pomoć od relevantnog Sekretarijata za unutrašnje poslove i od Centra za socijalni rad u Srbiji.

21. Dana 27. januara 2005.godine prva podnositeljka predstavke dostavila je sudu tražene podatke o računu u banci.

22. Dana 4. marta 2005.godine sud u Herceg Novom donio je još jedno rješenje o izvršenju kojim je predvidio da jedna trećina mjesečnih prihoda dužnika treba da se prenese na prvu podnositeljku predstavke kao zakonskog zastupnika druge podnositeljke predstavke.

23. 17. marta 2005.godine dužnik je podnio prigovor u kome je, između ostalog, naveo da izdržava četveročlanu porodicu, gdje su dva člana maloljetna djeca, i da plaća još 50% plate za izdržavanje još jednog djeteta. On je predložio da plaća jednu šestinu svojih prihoda za predmetno izvršenje.

24. 16. maja 2007.godine Osnovni sud odbio je prigovor dužnika i potvrdio svoje rješenje o izvršenju od 4 marta 2005.godine, ne uzimajući u obzir argumente izvršnog dužnika koji su se odnosili na njegove finansijske obaveze.

25. Dana 20. oktobra 2010.godine isti sud proslijedio je rješenje o izvršenju od 4. marta 2004.godine Elektroprivredi – *Filijala Herceg Novi*, poslodavcu izvršnog dužnika, preduzeću u državnom vlasništvu.

26. Nepreciziranog datuma nakon toga druga podnositeljka predstavke izgleda je obavijestila Osnovni sud da nije postupljeno po pomenutom rješenju o izvršenju, navodno zbog toga što izvršni dužnik otplaćuje nekoliko kredita.

27. Dana 19. novembra 2010.godine Osnovni sud obratio se poslodavcu izvršnog dužnika sa podsjećanjem da izdržavanje djeteta, prema relevantnim odredbama Porodičnog zakona i Zakona o izvršenju, ima prioritet u odnosu na sve novčane obaveze dužnika i da poslodavac zbog toga ima obavezu da postupi po nalogu za izvršenje.

28. Dana 14. decembra 2010.godine Osnovni sud naložio je poslodavcu dužnika da prenese na drugu podnositeljku predstavke iznos koji je poslodavac zadržavao svakog mjeseca na ime kredita koji je izvršni dužnik dugovao poslodavcu (v. stav 37 ove presude).

29. Izgleda da ova odluka do sada nije izvršena.

C. Druga grupa građanskih parnica

30. Nepreciziranog datuma druga podnositeljka predstavke pokrenula je drugu grupu građanskih postupaka protiv M.J. u kojima je tražila izdržavanje djeteta. Nju je zastupala prva podnositeljka predstavke kao njen zakoniti staratelj.

31. Dana 30. juna 2004. godine, nakon što je dva puta vraćao predmet, Opštinski sud u Kruševcu donio je presudu kojom je naložio M.J. da plaća 8% svog mjesečnog prihoda od 18. februara 1998.godine plus 48.600 jugoslovenskih dinara za troškove postupka. Ova je presuda postala izvršna 23. maja 2005.godine.

32. Podnositeljke predstavke navele su da su tražile izvršenje ove presude, ali nisu dostavile dokaze u tom smislu, iako je Sud od njih to tražio barem u tri navrata.

33. Izgleda da ova presuda do danas nije izvršena.

D. Treća grupa građanskih postupaka

34. Nepreciziranog datuma druga podnositeljka predstavke pokrenula je još jednu grupu građanskih postupaka protiv dužnika, tražeći povećanje izdržavanja djeteta koje je utvrđeno rješenjem od 30. juna 2004.godine (v. stav 31 ove presude). 17. septembra 2009. godine Opštinski sud u Kruševcu donio je odluku u kojoj se navodi da je zahtjev druge podnositeljke predstavke povučen. Druga podnositeljka predstavke uložila je 2. oktobra 2009. godine žalbu protiv te odluke. Ovaj postupak izgleda još uvijek traje.

E. Ostale relevantne činjenice

35. 3. februara 1997.godine dužnik i njegova supruga podnijeli su Osnovnom sudu u Herceg Novom zahtjev za razvod braka, u kome sudu predlažu, između ostalog, da supruga izvršnog dužnika dobije starateljstvo nad njihovo dvoje maloljetne djece rođene 1990. i 1995. godine i da dužnik plaća na ime izdržavanja ove djece 50% svojih mjesečnih prihoda. U ovom predmetu domaći sud nije donio nikakvu odluku.

36. 17. jula 2009.godine u krivičnom postupku dužnik je oglašen krivim zbog neplaćanja izdržavanja djeteta drugoj podnositeljki predstavke u periodu između 23. maja 2005.godine i 30. januara 2006.godine i osuđen je na zatvorsku kaznu od tri mjeseca, uslovno na godinu dana. Izgleda da još uvijek nije odlučeno po žalbi u ovom predmetu.

37. Odsječak od plate dužnika iz oktobra 2010.godine pokazuje precizno da je on zarađivao mjesečno 559,89 eura, od čega je 62% plaćao za otplatu dva kredita. Njegov odsječak od plate pokazuje da je izvršni dužnik jedan

od ta dva kredita uzeo od svog poslodavca i to u ukupnom iznosu od 5.500 eura deset mjeseci ranije sa obavezom da ga otplati u periodu od deset godina, te da je drugi kredit uzeo od banke tog mjeseca u ukupnom iznosu od 54.295,75 eura sa obavezom da ga otplati u periodu od petnaest godina. Izgleda takođe da je tokom nepreciziranog desetogodišnjeg perioda prije oktobra 2010. godine dužnik plaćao treći kredit u mjesečnim ratama koje su iznosile otprilike 20% njegovih mjesečnih prihoda.

II. NADLEŽNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustav Crne Gore iz 2007 godine (objavljen u Službenom listu Crne Gore br. 1/07)

25. Član 149. Ustava predviđa da Ustavni sud odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih drugih djelotvornih pravnih sredstava.

39. Ovaj Ustav stupio je na snagu 22. oktobra 2007.godine.

B. Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore; objavljen u Službenom listu Crne Gore br. 64/08)

40. Član 48. predviđa da se ustavna žalba može podnijeti protiv pojedinačne odluke državnog organa, organa lokalne samouprave ili pravnog lica koje vrši javno ovlašćenje zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih drugih djelotvornih pravnih sredstava.

41. Članovi 49-59 predviđaju dodatne detalje vezane za procesuiranje ustavnih žalbi. Konkretno, član 56. predviđa da kada Ustavni sud utvrdi povredu ljudskog prava ili slobode on ukida spornu odluku, u cjelini ili djelimično i predmet vraća na ponovni postupak organu koji je donio ukinutu odluku.

42. Ovaj Zakon stupio je na snagu u novembru 2008.godine.

C. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku; objavljen u Službenom listu br. 11/07)

43. Ovaj Zakon predviđa, u određenim okolnostima, mogućnost ubrzanja dugih postupaka putem kontrolnog zahtjeva, te mogućnost da se oštećenom dodijeli naknada putem tužbe za pravično zadovoljenje.

44. Konkretno, članom 44. predviđa se da se taj zakon primjenjuje retroaktivno na sve sudske postupke pokrenute od 3. marta 2004. godine, ali da se trajanje sudskog postupka prije tog datuma takođe uzima u obzir.

45. Ovaj Zakon stupio je na snagu 21. decembra 2007.godine, ali u njemu se ne pominju predstavke vezane za dužinu postupka koje su već tada bile podnesene Sudu.

D. Relevantna domaća sudska praksa

46. Između 1. januara 2008.godine i 30. septembra 2009.godine sudovi u Crnoj Gori razmatrali su 102 kontrolna zahtjeva po Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Još dva zahtjeva su predata, ali su povučeni, a osam je još bilo u razmatranju. Od 102 zahtjeva koji su razmotreni, u osamdeset i četiri predmeta podnosioci su obaviješteni da će u određenom vremenskom roku biti preduzete određene proceduralne mjere. U predatoj dokumentaciji nema podataka o tome da li su ti dati rokovi poštovani ili ne. Osamnaest zahtjeva odbijeno je kao neosnovano.

47. Između 1. januara 2010.godine i 30. aprila 2011.godine razmotreno je još devedeset i šest kontrolnih zahtjeva. Još dva zahtjeva bila su u procesu ispitivanja, a jedan je bio povučen. Od devedeset i šest zahtjeva koji su razmotreni dva su odbačena na proceduralnom osnovu a dvadeset i šest je odbijeno kao neosnovano. Deset zahtjeva je usvojeno: u pet slučajeva postupci su zaista ubrzani, u tri nisu, a u dva slučaja nije jasno da li je došlo do napretka u postupku. U trideset i osam slučajeva podnosioci kontrolnog zahtjeva obaviješteni su da će biti preduzete određene proceduralne mjere u određenom vremenskom periodu: u dvadeset i šest slučajeva izgleda da su navedene mjere i preduzete, u osam slučajeva “izvršena je kontrola poštovanja navedenog u obavještenjima” ali nisu dati drugi detalji, u dva slučaja postupci nisu ubrzani, u jednom slučaju je nejasno što je bio rezultat obavještenja, a u jednom slučaju je sporni postupak završio otprilike u isto vrijeme kad je podnosilac podnio kontrolni zahtjev. Što se tiče ostalih dvadeset kontrolnih zahtjeva, donesene su odluke i/ili obavještenja i nisu dati detalji o njihovoj sadržini.¹

48. Između 1. januara 2008.godine i 30. septembra 2009.godine podnesene su dvadeset i dvije tužbe za pravično zadovoljenje. Od toga je po šesnaest riješeno, a šest se još ispituje. U jednom slučaju sudovi su dosudili tužiocu nadoknadu za nematerijalnu štetu zbog dužine građanske parnice. Između 1. januara 2010.godine i 30. aprila 2011.godine ispitano je još petnaest tužbi za pravično zadovoljenje, od kojih su u tri sudovi dosudili naknadu štete.

1. Five cases examined by the Commercial Court, eleven cases examined by the High Court in Podgorica and four cases examined by the Administrative Court.

E. Zakon o izvršnom postupku; objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije br. 28/00, 73/00 i 71/01)

49. Članom 2. predviđa se da postupak izvršenja treba da se pokrene na zahtjev izvršnog povjerioca, osim u slučajevima u kojima ovaj Zakon konkretno predviđa da se taj postupak pokreće po službenoj dužnosti.

50. Član 4. stav 1. predviđa da je sud ju postupku za izvršenje dužan da postupi hitno.

51. Članovi 63-84 sadrže, između ostalog, odredbe koje se odnose na izvršenje u odnosu na pokretnu imovinu izvršnog dužnika.

52. Članom 87. predviđa se da izvršenje u odnosu na platu izvršnog dužnika može da se odnosi na maksimalno polovinu njegove/njene plate.

53. Članovi 112-120, između ostalog, sadrže odredbe koje se odnose na izvršenje u odnosu na prihode izvršnog dužnika. Član 115. stav 1., konkretno, predviđa da kada nekoliko lica ima pravo na zakonsko izdržavanje od istog dužnika a ukupan iznos koji oni traže premašuje razmjere prihoda dužnika u odnosu na koji oni traže izvršenje, izvršenje se određuje i sprovodi u korist svakog od takvih poverilaca srazmerno visini njihovih potraživanja.

54. Ovaj Zakon stupio je na snagu 8. jula 2000.godine. Prema članu 262. ovog Zakona, međutim, svi postupci za izvršenje pokrenuti prije 8. jula 2000.godine treba da se završe po ovom Zakonu.

F. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine; objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore br. 23/04)

55. Zakon o izvršnom postupku iz 2004.godine stupio je na snagu 13. jula 2004.godine, čime je ukinut Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine. Po članu 286. ovog Zakona, međutim, svi izvršni postupci koji su pokrenuti prije 13. jula 2004.godine treba da se zaključe prema Zakonu o izvršnom postupku iz 2000.godine.

G. Porodični zakon iz 1989. godine, objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore, br. 07/89 i 13/89)

56. Član 273. predviđa, između ostalog, da po zahtjevu izvršnog dužnika sud može da poveća, smanji, ukine ili izmijeni izdržavanje koje je utvrđeno prethodnom odlukom suda ukoliko se okolnosti na osnovu kojih je pomenuta odluka donesena promijene.

57. Član 277. dalje predviđa da u slučaju kada roditelj kome je sudskom odlukom naloženo da plaća izdržavanje djeteta ne poštuje svoju obavezu redovno, Centar za socijalni rad (*organ starateljstva*), na zahtjev drugog roditelja ili na svoju inicijativu, preduzima mjere da bi obezbijedio da se

djetetu obezbijedi privremeno izdržavanje u skladu sa propisima o socijalnoj i dječjoj zaštiti, dok pomenuti roditelj ne počne da ispunjava svoje obaveze.

H. Porodični zakon iz 2007. godine objavljen u Službenom listu Socijalističke republike Crne Gore br. 1/07)

58. Porodični zakon iz 2007.godine stupio je na snagu 1. septembra 2007. godine, čime je ukinut Porodični zakon iz 1989.godine. Po članu 380., međutim, ako je prvostepena odluka donesena prije stupanja ovog zakona na snagu, postupak se mora nastaviti po Porodičnom zakonu iz 1989. godine.

I. Zakon o parničnom postupku iz 2004. godine, objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore br. 22/04, 28/05 i 76/06)

59. Po članu 44. sud koji je nadležan da rješava sporove koji proisteknu iz postupaka izvršenja jeste sud na teritoriji (području) nadležnosti suda zaduženog za izvršni postupak.

60. Ovaj Zakon stupio je na snagu 10. jula 2004.godine.

PRAVO

I. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

61. Podnositeljke predstavke žalile su se, po članu 6 stav 1 Konvencije, na neizvršenje presuda, koje su postale pravosnažne 10. februara 1998. godine, odnosno 23. maja 2005.godine, u kojima je ocu druge podnositeljke predstavke bilo naloženo da plaća izdržavanje djeteta.

62. Relevantni dio ovog člana glasi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama... ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred... sudom...”.

A. Prihvatljivost

1. U odnosu na prvu podnositeljku predstavke (kompatibilnost ratione personae)

63. Po mišljenju Suda, iako Vlada Crne Gore nije dala prigovor na nadležnost Suda *ratione personae* u ovom smislu, status oštećenoga kada je riječ o prvoj podnositeljki ipak iziskuje razmatranje (v. *mutatis mutandis*,

Blečić protiv Hrvatske [GC], br. 59532/00, § 67, ECHR 2006-III, i *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije*, br. 11890/05, § 71, 28. april 2009. godine). Sud primjećuje da je u ovom predmetu stranka u postupcima pred domaćim sudovima bila samo druga podnositeljka predstavke, u čiju korist su donesene obje presude, a da je prva podnositeljka predstavke bila samo njen zakonski staratelj i zastupnik. Stoga slijedi da je predstavka prve podnositeljke predstavke nekompatibilna *ratione personae* sa odredbama Konvencije u okviru značenja člana 35 stav 3 (a) i mora se odbaciti po članu 35 stav 4.

2. *U odnosu na drugu podnositeljku predstavke (neispunjavanje uslova iscrpljenost pravnih lijekova)*

(a) **Prva presuda donesena 1998. godine**

(i) *Argumenti strana*

626. Vlada je navela da podnositeljke predstavke nisu iscrpile sve djelotvorne pravne lijekove u domaćem pravu koji su im bili na raspolaganju. Konkretno, one nisu podnijele kontrolni zahtjev i tužbu za pravično zadovoljenje, koji su predviđeni Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (stav 43 ove presude). Na kraju, nakon iscrpljivanja tih pravnih lijekova, podnositeljke predstavke mogle su da podnesu ustavnu žalbu. U tom smislu Vlada je uputila na predmete *Buj protiv Hrvatske* (dec.), br. 24661/02, 1. jun 2006. godine; *Slaviček protiv Hrvatske* (dec.), br. 20862/02, 4. jul 2002. godine; i *Nogolica protiv Hrvatske* (dec.), br. 77784/01, 5. septembar 2002. godine.

65. Druga podnositeljka predstavke dostavila je zakašnjele komentare, koji zbog toga nisu prihvaćeni u spise predmeta.

(ii) *Relevantni principi*

66. Sud ističe da, prema njegovoj ustaljenoj sudskoj praksi, svrha pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih lijekova iz člana 35 stav 1 Konvencije jeste da se Stranama ugovornicama pruži prilika da spriječe ili isprave navodne povrede prije postupka pred Sudom.

67. Međutim, jedini pravni lijekovi za koje Konvencija nalaže da budu iscrpljeni su oni koji se odnose na navodne povrede i oni koji su u isto vrijeme dostupni i dovoljni (v. *Selmouni protiv Francuske* [GC], br. 25803/94, stav 75, ECHR 1999-V; i *McFarlane protiv Irske* [GC], br. 31333/06, § 107, 10. septembar 2010).

68. Postojanje takvih pravnih lijekova mora da bude dovoljno sigurno ne samo teoretski već i u praksi i ukoliko to nije slučaj smatra se da oni nemaju potrebnu dostupnost i djelotvornost; dužnost je tužene države da utvrdi da su ovi razni uslovi ispunjeni (v. *Vernillo protiv Francuske*, 20. februar 1991.

godine, stav 27, Serija A br. 198; i *Dalia protiv Francuske*, 19. februar 1998, stav 38, *Izveštaji o presudama i odlukama* 1998-I).

69. Kada se ovaj teret dokazivanja ispuni, onda je dužnost podnosioca predstavke da utvrdi da je pravni lijek koji je pružila Vlada zapravo bio upotrijebljen, ili da je iz nekog razloga bio neadekvatan i nedjelotvoran u konkretnim okolnostima predmeta, ili da su postojale posebne okolnosti koje ga oslobađaju od uslova da taj pravni lijek iscrpi (v. *Dankevich protiv Ukrajine*, br. 40679/98, stav 107, 29. april 2003. godine).

70. Sud ističe da se djeltvornost nekog konkretnog pravnog lijeka obično ocjenjuje tako što se u obzir uzima datum kada je predstavka podnešena (v. na primjer, *Baumann protiv Francuske*, br. 33592/96, stav 47, ECHR 2001-V (izvodi)), s tim što postoje izuzeci od ovog pravila koji mogu da se opravdaju posebnim okolnostima svakog predmeta (v. *Nogolica*, citirano ranije u tekstu ove presude).

71. I na kraju, Sud je već izrazio stav da bi bilo nerazumno tražiti od podnosioca predstavke da podnese kontrolni zahtjev na osnovu Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u slučaju kada su postupci u domaćim sudovima bili u toku niz godina prije nego što je ovaj zakon donesen i kada u njima nije došlo do rješenja još niz godina nakon toga i kada se iz podnesaka Vlade ne može izvući nikakav zaključak o djelotvornosti ovog pravnog lijeka (v. *Živaljević protiv Crne Gore*, br. 17229/04, stavovi 60-65, 8. mart 2011. godine; *Bijelić*, citirano ranije, stav 76; i *Parizov protiv "bivše jugoslovenske republike Makedonije"*, br. 14258/03, stavovi 45-46, 7. februar 2008. godine). Sud je, međutim, zadržao pravo da svoj stav ponovo razmotri ukoliko Vlada pokaže, u odnosu na konkretne predmete, da je ovaj pravni lijek efikasan (v. *Živaljević*, citirano ranije, stav 66).

(iii) Ocjena Suda

(α) U odnosu na kontrolni zahtjev

72. Sud napominje da izgleda da se sudska praksa tužene države vezana za kontrolni zahtjev razvila u određenoj mjeri u odnosu na onu o kojoj su ranije bili dostupni statistički podaci, pošto su izgleda u trideset i jednom predmetu sporni postupci ubrzani nakon što su predati kontrolni zahtjevi (v. stav 47 ove presude i *Živaljević*, citirano ranije, stav 40). Sud tekođe primjećuje, međutim, da do danas u značajnom broju predmeta, konkretno u trideset i šest, domaći sudovi ili nisu postupili prema svojim vlastitim odlukama da se ubrza postupak ili je ishod kontrolnog zahtjeva prilično nejasan (v. stav 47 ove presude).

73. Dalje napominjemo da iako druga podnositeljka predstavke nikada nije podnijela sam kontrolni zahtjev, ona jeste tržila od nadležnih domaćih sudova u mnogo navrata da ubrzaju postupak, ali bez rezultata (v. stav 15 ove presude). Iako je već 2004. godine domaći sudija nadležan za izvršenje

bio mišljenja da je pritužba druge podnositeljke predstavke osnovana (v. stav 16 ove presude), više od sedam godina nakon toga postupak je još uvijek u toku.

74. U tom kontekstu, kao i u svjetlu činjenice da su postupci o kojima je riječ trajali više od devet godina i osam mjeseci prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, od čega su tri godine i devet mjeseci prošli nakon što je Konvencija stupila na snagu za tuženu državu, sud je mišljenja da bi bilo nerazumno da se od druge podnositeljke traži da iskoristi ovaj pravni put i pravno sredstvo (v. *Živaljević*, citirano ranije u tekstu ove presude, stavovi 60-65; *Bijelić*, citirano ranije u tekstu ove presude, stav 76; i *Parizov*, citirano ranije u tekstu ove presude, stavovi 45-46). Stoga se prigovor Vlade u tom smislu mora odbaciti.

(β) U odnosu na tužbu za pravično zadovoljenje

7527. Sud je već izrazio stav da tužba za pravično zadovoljenje ne može da ubrza postupak dok je postupak još u toku, što je očigledno nešto za što je najviše zainteresovana druga podnositeljka predstavke (v. *Mijušković protiv Crne Gore*, br. 49337/07, stav 72, 21. septembar 2010. godine). Sud ne vidi nikakav razlog zašto bi u ovom konkretnom predmetu bio drugačijeg mišljenja.

(γ) u odnosu na ustavnu žalbu

76. Sud ponovo ističe da odlučujuće pitanje u ocjeni djelotvornosti nekog pravnog lijeka za pritužbu na dužinu postupka jeste da li je podnositelj predstavke imao mogućnost da iskoristi direktan i brz pravni lijek ili ne, a ne da li je postojala posredna zaštita prava zajemčenih članom 6 (v. *Scordino protiv Italije (br. 1)* [GC], br. 36813/97, stav 195, ECHR 2006-V; i *Sürmeli protiv Njemačke* [GC], br. 75529/01, stav 101, ECHR 2006-VII). Konkretno, pravni lijek ove vrste smatraće se “djelotvornim” ako može da se upotrijebi tako da ubrza donošenje odluke od strane sudova koji rješavaju u predmetu ili da pruži stranci adekvatan pravni lijek za odugovlačenje postupka do koga je već došlo (v. *Kudła protiv Poljske* [GC], br. 30210/96, stavovi 157-159, ECHR 2000-XI; *Mifsud protiv Francuske* (dec.), [GC], br. 57220/00, stav 17, ECHR 2002-VIII; i *Sürmeli*, citirano ranije u tekstu ove presude, stav 99).

77. Sud zapaža da bi Ustavni sud mogao, u najboljem, ukidati odluke koje su donesene po pravnim lijekovima koje predviđa Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku i naložiti da kontrolni zahtjev ili tužba za pravično zadovoljenje budu ponovo razmatrani u istom organu koji je donio spornu odluku u prvom navratu (v. stav 41 ove presude). Sam Ustavni sud ne može ni da ubrza postupak niti da obezbijedi pravni lijek, što znači da Ustavni sud pruža posrednuu zaštitu, a ne neposredan i brz pravni lijek.

78. Sud dalje zapaža da logika primijenjena u navedenim predmetima protiv Hrvatske, na koje upućuje Vlada Crne Gore, ne može da se primijeni

PRESUDA BOUCKE PROTIV CRNE GORE

u odnosu na Crnu Goru, pošto relevantni propisi u Hrvatskoj eksplicitno predviđaju da Ustavni sud mora da ispita ustavnu žalbu čak i prije nego što su svi pravni lijekovi iscrpljeni u predmetima gdje nadležni sud nije riješio u razumnom roku o tužbenom zahtjevu koji se odnosi na prava i obaveze podnosioca ustavne žalbe ili na krivičnu optužbu protiv njega. Zakonodavstvo Crne Gore, nasuprot tome, predviđa da ustavna žalba može da se podnese protiv pojedinačnog akta tek nakon što se iscrpu svi drugi djelotvorni pravni lijekovi u domaćem pravnom sistemu (v. stavove 38 i 40 ove presude), i ni na koji način ne pominje moguće pritužbe na dužinu postupka.

79. U kontekstu navedenog, Sud smatra da ustavna žalba ne može da se smatra djelotvornim pravnim lijekom za dužinu postupka. Stoga se prigovor Vlade u tom smislu mora odbaciti.

(δ) Zaključak

80. Sud konstatuje da pritužba druge podnositeljke predstavke nije očigledno neosnovana u okviru značenja člana 35 stav 3 (a) Konvencije. Sud dalje navodi da ona nije neprihvatljiva ni po bilo kom drugom osnovu. Stoga se mora proglasiti prihvatljivom.

(b) Druga presuda koja je donesena 2004. godine

81. Druga podnositeljka predstavke žalila se i na neizvršenje presude koju je donio Opštinski sud u Kruševcu 30. juna 2004.godine (v. stav 31 ove presude). Ona je konstatovala da je tražila da se izda rješenje o izvršenju, ali nije dostavila nijedan dokaz u tom smislu.

82. Vlada je, sa svoje strane, navela da ne postoje nikakvi dokazi da je druga podnositeljka predstavke ikada pokrenula postupak izvršenja u ovom predmetu.

83. U nedostatku bilo kakvog dokaza da je druga podnositeljka predstavke zaista tražila izvršenje ove presude, a te je dokaze Sud tražio od druge podnositeljke predstavke najmanje u tri navrata, Sud nema drugu mogućnost već da zaključi da tuženoj državi nije stavljeno na znanje da pomenuta odluka postoji, pošto je ta presuda donesena u nadležnom sudu u Srbiji, i na taj način joj nije data mogućnost da spriječi ili ispravi navodnu povredu prije nego što bude izvedena pred Sud. Slijedi da ovaj dio predstavke mora biti odbačen po članu 35 stavovi 1 i 4 Konvencije, jer nisu iscrpljeni domaći pravni lijekovi.

B. Meritum

1. *Argumenti strana*

28. Vlada je navela da je advokat druge podnositeljke predstavke dao značajan doprinosi dužini postupka, jer nije pravovremeno dostavio podatke o računu u banci koji su bili neophodni za izvršenje presude donesene 1998. godine. Te podatke dostavila je prva podnositeljka predstavke tek 27. januara 2005. godine, nakon što su sudovi iz Crne Gore zatražili pravnu pomoć od nadležnih organa iz Srbije, koji su obezbijedili da se prvoj podnositeljki predstavke dostavi zahtjev sudova iz Crne Gore (v. stavove 19 – 21 ove presude). Tužena država nakon toga propisno je izdala nalog za izvršenje, kojim se propisuje da jedna trećina plate izvršnog dužnika treba da se prenosi drugoj podnositeljki predstavke, jer je ranije utvrđeno da dužnik nema pokretne imovine ili imovine koja bi se mogla prodati da bi se otplatio neizmireni dug. I na kraju, bilo je nemoguće izvršiti dotičnu presudu zbog nesolventnosti dužnika, pošto je on otplaćivao nekoliko kredita i plaćao izdržavanje za još dvoje djece rođene 1990. i 1995. godine, od kojih je jedno u međuvremeno napunilo osamnaest godina.

29. Druga podnositeljka predstavke nije dala nikakve komentare u roku koji je odredio Sud (v. stav 65 ove presude).

2. *Relevantni principi*

30. Sud ističe svoju utvrđenu sudsku praksu koja pokazuje da član 6 stav 1 Konvencije, između ostalog, štiti sprovođenje pravosnažnih obavezujućih sudskih odluka koje, u državama koje prihvataju vladavinu prava ne mogu da ostanu neoperativne na štetu jedne strane. Shodno tome, izvršenje sudske odluke ne može da se spriječi, bude nevažeće niti da se neopravdano odloži (v. između ostalog, *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. marta 1997. godine, Izvještaji 1997-II, str. 510-11, stav 40; *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, stav 34, ECHR 2002-III; i *Jasiūnienė protiv Litvanije*, br. 41510/98, stav 27, 6. mart 2003). Država ima obavezu da organizuje sistem za izvršenje presuda koji je efikasan i sa aspekta zakona i u praksi (v. *Fuklev protiv Ukrajine*, br. 71186/01, stav 84, 7. jun 2005. godine).

31. Nadalje, Sud konstatuje da, bez obzira na to da li izvršenje treba da se obavi u odnosu na privatnog subjekta ili u odnosu na državu, država ima dužnost da preduzme sve potrebne korake u okviru svojih nadležnosti da bi se izvršila pravosnažna sudska presuda i u tome država mora da obezbijedi djelotvorno učešće cijelog državnog aparata, a ukoliko to ne učini smatra se da ne ispunjava uslove definisane u članu 6 stav 1 (v. ipakt u kontekstu starateljstva nad djetetom, *Felbab protiv Srbije*, br. 14011/07, stav 62, 14. april 2009. godine). Međutim, ukoliko država ne izvrši presudu zbog lošeg finansijskog stanja dužnika, to ne može da se smatra krivicom države osim i u mjeri u kojoj se to može pripisati domaćim nadležnim organima, na

primjer, njihovim greškama ili kašnjenju u postupku izvršenja (v. *mutatis mutandis*, *Omasta protiv Slovence* (dec.), br. 40221/98, 10. decembar 2002. godine).

32. I na kraju, Sud ponavlja da postupci izvršenja po samoj svojoj prirodi treba da se sprovedu brzo (v. *Comingersoll S.A. protiv Portugala* [GC], br. 35382/97, stav 23, ECHR 2000-IV).

3. Ocjena Suda

89. Period koji treba uzeti u obzir počeo je 3. marta 2004. godine, kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Crnu Goru (v. *Bijelić*, citirano ranije u tekstu ove presude, stav 69). Izvršni postupak pokrenut nakon pravosnažnosti presude 1998. godine zato spada u nadležnost Suda *ratione temporis* i to u periodu od više od sedam godina i devet mjeseci i još uvijek nije završen. Sud dalje konstatuje da, da bi se utvrdilo što znači razumna dužina postupka, mora da se uzme u obzir i stanje predmeta 3. marta 2004. godine (v. između ostalog, *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, stav 37, ECHR 2002-I, *Styranski protiv Poljske*, 30. oktobar 1998, stav 46, *Izveštaji o presudama i odlukama 1998-VIII*). S tim u vezi konstatovano je da je ovo konkretno izvršenje trajalo već šest godina prije tog datuma (v. stav 11 ove presude). Sud smatra da se dužina izvršnog postupka o kojoj je ovdje riječ može opravdati samo u izuzetnim okolnostima.

330. Sud odmah na početku navodi da se sporni postupci odnose na izdržavanje djeteta. Iako se može prihvatiti da neki od tih predmeta mogu biti složeniji, Sud smatra da ovaj konkretni predmet o kome je ovdje riječ nije toliko složen da bi se mogla opravdati tolika dužina postupka izvršenja. Pitanje o kome je riječ u ovim postupcima sasvim je jasno od ogromnog značaja za drugu podnositeljku predstavke, a u svim pitanjima koja su vezana za djecu i sama Konvencija propisuje izuzetnu marljivost (v. između ostalog, *Veljković protiv Srbije*, br. 23087/07, stav 87, 19. april 2011. godine).

91. Iako period od manje od tri mjeseca može da se pripíše advokatu druge podnositeljke predstavke (v. stavove 19 –21 ove presude), cjelokupno kašnjenje izazvano je značajnim periodima u kojima su u nekoliko navrata neaktivni bili domaći nadležni organi: nakon što je 12. jula 2004. godine ponovno pokrenut izvršni postupak trebalo je više od sedam mjeseci da nadležni domaći sud donese drugi nalog za izvršenje kojim se stavlja zabrana na platu dužnika, a više od dvije godine i dva mjeseca da isti sud odbaci prigovor dužnika u tom smislu, pa onda još tri godine i pet mjeseci da se ta odluka dostavi poslodavcu dužnika (v. stavove 22-25 ove presude).

92. Što se tiče navodne nesolventnosti dužnika, Vlada je dostavila samo odsječak od plate dužnika za oktobar 2010. godine. Oni nisu dostavili nijednu odluku domaćeg suda u kojoj bi se na jasan i precizan način utvrđivalo koliko zapravo dužnik ima obavezu da plaća za izdržavanje ostale svoje djece koju zapravo treba da izdržava. Dužnik, sa svoje strane,

dostavio je u domaćim postupcima nekonzistentne podatke o tome (v.stavovi 12, 23 i 36 ove presude). U svakom slučaju, Sud napominje da zahtjev za izdržavanje jednog djeteta ne isključuje zahtjev za izdržavanje drugog djeteta. Ti zahtjevi moraju se ispuniti srazmjerno po članu 115. Zakona o izvršnom postupku iz 2000.godine (v. stav 53 ove presude).

93. Sud dalje konstatuje da navedeni odsječak od plate pokazuje da je dužnik opterećen svojim obavezama da otplaćuje razne kredite, a ne obavezama da plaća izdržavanje za drugu djecu koju ima. Crnogorske banke i poslodavac dužnika odobrili su mu dva kredita, jedan u januaru 2010. godine i jedan u oktobru 2010.godine (v. stav 37 ove presude), pokazujući jasno da dužnik, barem u tom periodu nije bio nesolventan. To vodi do zaključka da bi da je rješenje za izvršenje dostavljeno poslodavcu dužnika prije nego što je dužnik uzeo dva posljednja kredita, on mogao da otplati svoj neizmireni dug prema drugoj podnositeljki predstavke. U svakom slučaju, čak i u tim okolnostima, zahtjev druge podnositeljke predstavke ima prioritet u odnosu na dug dužnika po kreditima (v. stav 27 ove presude).

94. U svjetlu navedenog, naročito kada se uzme u obzir o čemu je riječ kada je u pitanju druga podnositeljka predstavke, te da domaće vladi nisu pokazale adekvatnu marljivost, Sud smatra da neizvršenje o kome je riječ predstavlja povredu člana 6 stav 1 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 14 KONVENCIJE

95. Podnositeljke predstavke žalile su se po članu 14 Konvencije na to da je u odnosu na njih izvršena diskriminacija od strane crnogorskih vlasti na osnovu činjenice da su one srpske državljanke.

96. Sud smatra da pritužba prve podnositeljke predstavke u ovom smislu nije kompatibilna *ratione personae*, iz razloga koji su već pomenuti u stavu 63 ove presude.

97. Potpuno nezavisno od činjenice da druga podnositeljka predstavke nije ovo pitanje pokrenula pred domaćim sudovima, Sud, u svakom slučaju konstatuje da nema dokaza u spisima predmeta da je bilo diskriminacije protiv druge podnositeljke predstavke po bilo kom osnovu. Slijedi da je ta pritužba očigledno neosnovana i da mora biti odbačena po članu 35 stav 3 (a) i 4 Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

98. Član 41 Konvencije glasi:

“Kada Sud utvrdi povredu Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice o kojoj je riječ omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

99. U svom dopisu od 25. februara 2011.godine podnosioci predstavke pozvani su da predaju zahtjeve za pravično zadovoljenje podsjetili smo ih

PRESUDA BOUCKE PROTIV CRNE GORE

da ukoliko to ne učine Vijeće ili neće dosuditi pravično zadovoljenje ili će na drugi način odbaciti zahtjev u tom dijelu. Podnositeljke predstavke takođe su obaviještene da se ovo primjenjuje čak i ako su podnositeljke predstavke navele svoje želje u ovom smislu u nekoj ranijoj fazi postupka. Iako su imale pravnog zastupnika podnositeljke predstavke nisu podnijele zahtjev za pravičnim zadovoljenjem. Sud, stoga ne dosuđuje ništa po tom osnovu.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* predstavku druge podnositeljke predstavke u dijelu koji se odnosi na neizvršenje presude donesene 1998. godine prihvatljivom, a ostatak predstavke neprihvatljivim;
2. *Smatra* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije u tom smislu.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi 21. februara 2012. godine po Pravilu 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Lawrence Early
Sekretar

Lech Garlicki
Predsjednik